

Lekce 2

- Sociální stát a jeho úkoly
- Přístupy k rozboru sociální politiky: aktéři, instituty, hnací síly, režimy blahobytu

Škála ideologických proudů podle požadavku na stát a jednotlivce

Levé

Sociálně demokratický

Socialistický

Marxismus

Centrismus

Konservativní či
korporatistký

Státní kapitalismus

Státní socialismus

Pravé

Liberální

Libertariánismus

Cvičení: pokuste rozluštit, z pohledu jaké ideologie je definován sociální stát

„Sociální stát je stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž i věcí veřejnou.“

Martin Potuček

Cvičení: pokuste rozluštit, z pohledu jaké ideologie je definován sociální stát

*„Skutečným účelem **welfare state** je naučit lidi, jak si počínat bez něho.“*

Peacock

Cvičení: pokuste rozluštit, z pohledu jaké ideologie je definován sociální stát

- *„Sociální stát je stát, ve kterém je demokraticky organizovaná moc (prostřednictvím sociálního zákonodárství a činnosti státních orgánů a institucí) užita k: zajištění základního příjmu pro každého jedince a jeho rodinu;*
- *zmírnění nebo překonání sociálních rizik v důsledku možných sociálních událostí s cílem zajistit přiměřenou sociální úroveň, bezpečí a suverenitu jedince;*
- *poskytování veřejných sociálních služeb (zejména v oblasti školství a zdravotnictví) odpovídající úrovně pro všechny jedince bez ohledu na jejich sociální status.“*

Briggs

Cvičení: pokuste rozluštit, z pohledu jaké ideologie je definován sociální stát

„Existují dvě sociální politiky, jedná slouží panující třídě a je nástrojem politické manipulace, ale ta pravá, je ostrůvkem spravedlnosti, jenž vytvořen lidmi za účelem bránit svá práva“

Hindess, 1987

Otázky na povzbuzení reflexe

Jaká slovesa podle vás nejlépe vyjadřují zájem státu v sociální sféře v současné době:

Aktivovat	Kontrolovat
Podporovat	Zasahovat
Starat se	Zabránit

Co dělá stát, kdy:

- Zasahuje do rodiny a odlučuje dítě kvůli rizikům zanedbání
- Umisťuje dítě do ústavní péče kvůli záškoláctví
- Nařídí rodině pomoc, i když rodiče odmítají její nutnost
- Podporuje vývoj nízkoprahových zařízení
- Snižuje daňovou povinnost zaměstnavatelů, jež zaměstnávají lidi s postižením
- Vytvoří program podpory s dvěma a větším počtem dětí

Sféry zájmu státu

- Demografická (populační) politika: pronatalitní, protinatalitní, migrační
- Politika veřejného bezpečí: prevence nežádoucích společenských jevů
- Trh práce, politika zaměstnání, prevence nezaměstnání a posílení zaměstnání rizikových skupin

Kam se směřuje statní sociální politiky: její poselství

Legitimizace své moci jako klíčový terč politiky státu, včetně sociální politiky

Def.: oprávněnost vládnoucí moci nebo oprávněnost očekávání naplnění určitých požadavků.

Když vláda dosahuje určité míry legitimacy, nepotřebuje plýtvat zdroje na její udržování

Jak se dosazuje legitimizace, demokraticky či autoritativní, a jakou úlohu má sociální politika?

Kdy stát potřebuje legitimizaci přes sociální politiku?

- Industrializace a změna uspořádání společenského života
- Post-industrializace a změna trhu práce
- Autoritativní režimy

Hnací síly jako markéry mapování sociální politiky

<i>Ostner, Mätzke</i>	Ideje	Materiální faktory
Societální způsob legitimizace	Pohledy masy, co lid považuje za ten správný přístup	Tlak demografické situace a socioekonomické změny
Politický způsob legitimizace	Rétorické akce různých skupin	Vliv institucionálních změn, politické síly

Materiální faktory societálního původu

- Nadměrný či nedostatečný počet lidé aktivního věku
- Stárnutí populace a zvýšení průměrného věku života
- Městská a venkovská populace
- Porodnost a veškeré vlastnosti dětské populace
- Ekonomický růst a faktory, jež jeho zabezpečují
- Hospodářství, jeho klíčové segmenty
- Nerostné suroviny

Materiální faktory politického původu

- Kompozice politických stran a hnutí
- Směr střídání politických platforem ve vládě
- (de)centralizace a kultura místní samosprávy
- Přístupy k řízení trhu

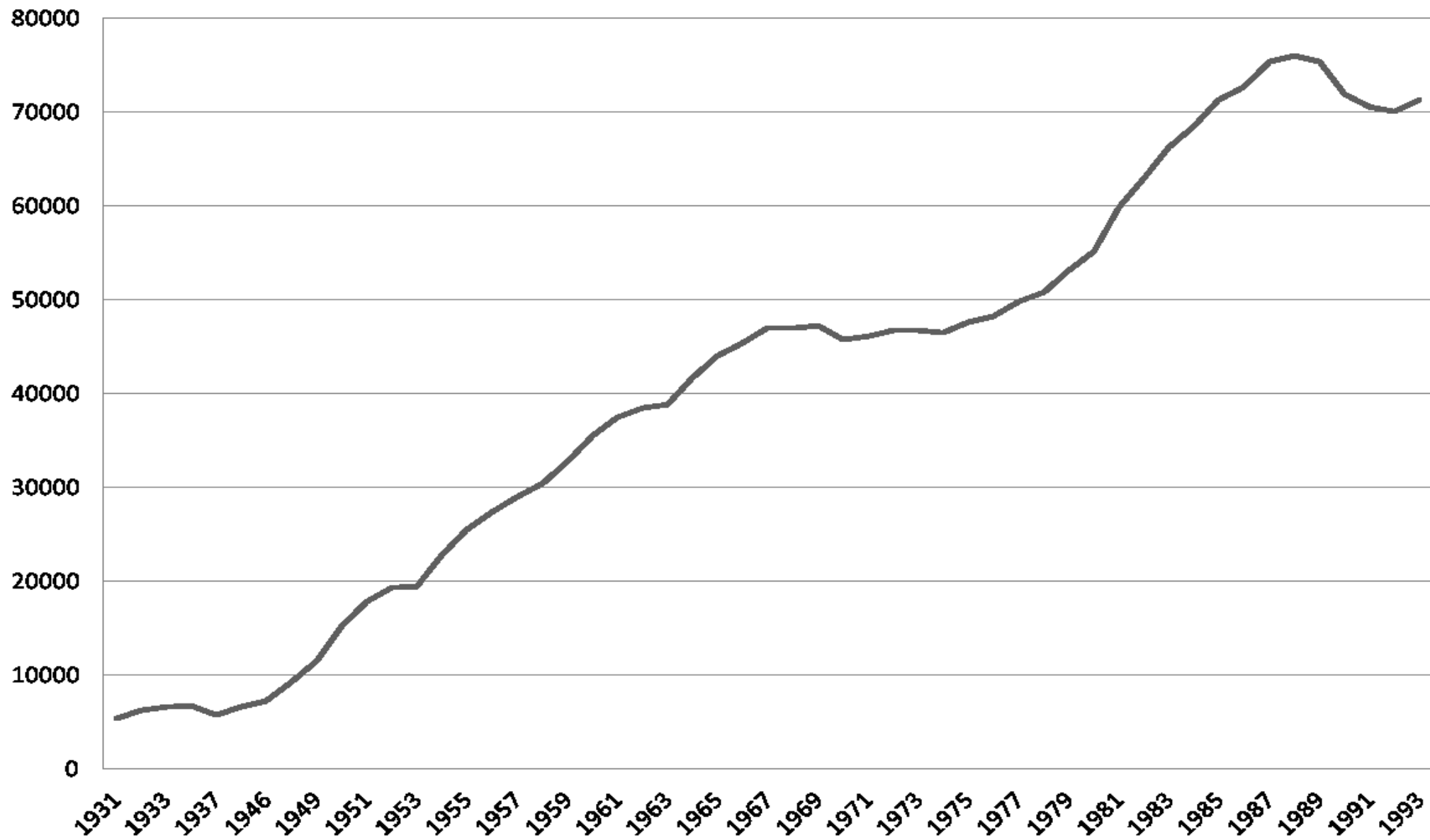
Common sense postoje, veřejné mínění

- Představy o správném rodičovství, rodině, dětství, úspěchu, žebříky hodnot atd.

Rétorické akce

- Postoje skupin, odlišné od veřejného mínění
- Pestřejší žebřík postojů a pohledů, míra tolerance
- Pohled odborníků a nezávislé části expertů (*epistemic communtites*)

Dynamika počtu dětí v ústavní péči na Československu

Druhá vlna umísťování do ústavní péče

Libovolné praxe: vrstvování	Československo
Zavádění příspěvku pro rodiny podle počtu dětí	1970
Nedostatečné rozšiřování denní péče	1980
Posilování kontroly plnění rodičovské péče	2. polovina 70. let
Umísťování dětí do ústavní péče jako klíčová možnost	
Specifikace institucí	1973-1976
Ustanovení systému diagnostických center	1976
Administrativní postup při řešení otázky o odloučení dítěte	1981

Cvičení Rozbor populační politiky čínského státu

Přečtete text a odpovězte na následující otázky:

Co bylo klíčovým zdrojem zájmu státu o snížení úrovně plodnosti?

Jaký cíl pronásledovala politika státu za různé doby?

Jaké hnací síly z matrice ovlivňují politiku?

Měnil se ten zdroj nebo ne?

Klíčový konflikt sociální politiky: trojitý status toho, což se zabezpečuje

Právo – žádat a garantovat

**Předmět obchodu –
kupovat a zprostředkovat**

Potřeba – zajišťovat

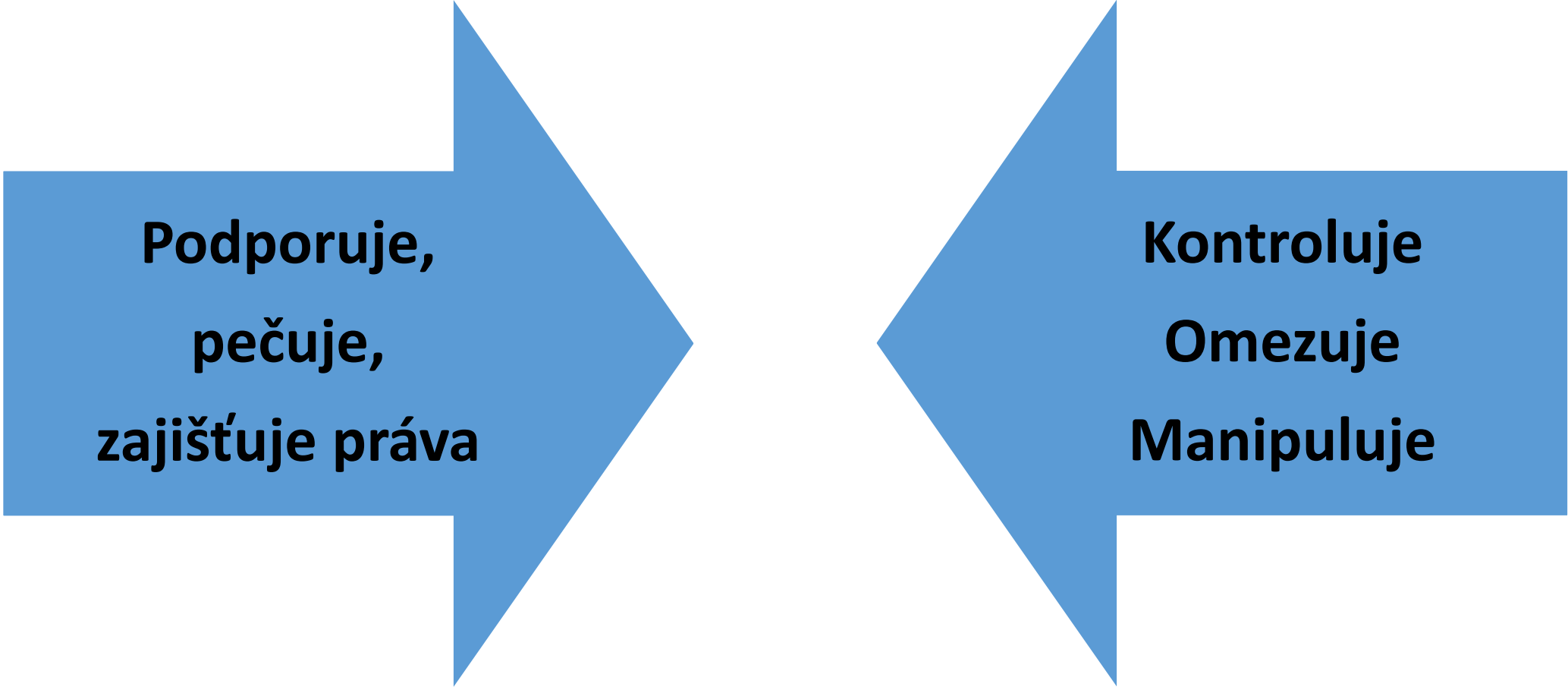
Sociální právo? Potřeba? Předmět obchodu?

	Sociální právo	Potřeba	Předmět obchodu
Zdravotní péče	Mezigenerační solidarita Právní regulace Odůvodněné očekávání občanů od státu	Pojištění	Soukromí služby a regulace jejich kvality
Vzdělávání		Vouchery, speciální kreditování	
Ubytování		Příspěvky, sociální ubytování	Trh služeb
Volný čas		Nízkoprahové zařízení	

Nástroje účasti státu

	Direktivní	Nedirektivní
Politické, právní	Politické a zákonné garance zabezpečení práv Standardy zabezpečení sociálních práv a potřeb	Občanská participace Advokacie Lobbování
Institucionální	Kontrola za službami Uspořádání služeb	Podnikové odbory, podpora zaměstnavatelů Tržní nástroje: konkurence v sociální sféře
Ekonomické	Zabezpečení sociálních práv státem: statní vzdělávání, zdravotní péče, ubytování Příspěvky	Snížení zdanění příjmů fyzickým a právnickým osobám Možnost získat částečné financování se strany státu Systém zdravotního, sociálního a

Klíčové dilema sociální politiky ohledně účasti státu: dvojznačnost úlohy státu

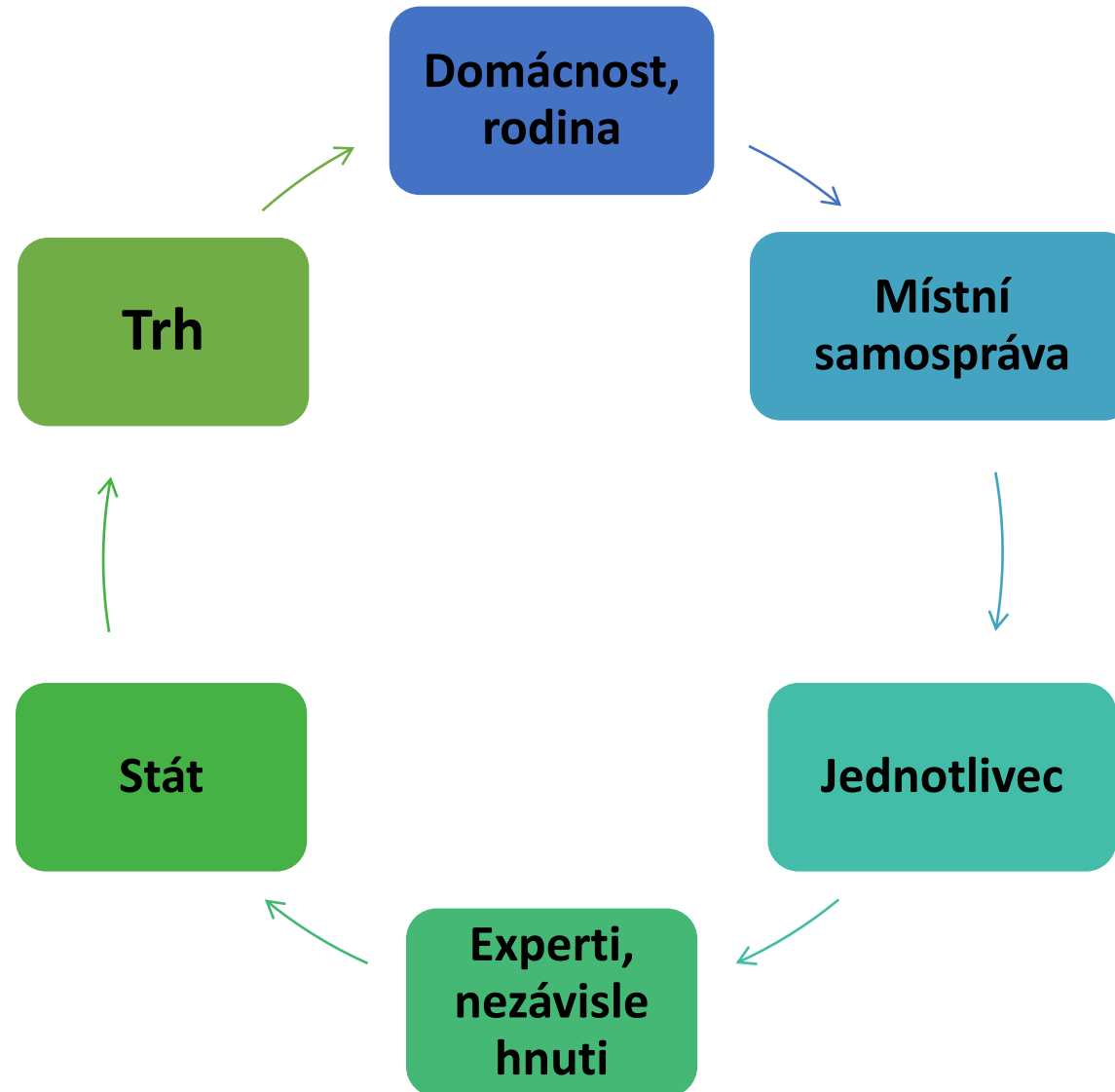
**Podporuje,
pečuje,
zajišťuje práva**

**Kontroluje
Omezuje
Manipuluje**

Závěr k interpretaci filmu *Whistleless* podle teorie Karle Polanyi

- Pískání jako ekonomická hodnota, míra užitečnosti, *usability* jednotlivce
- Dva typy vzájemní vazby mezi lidmi: reciproční a redistribuční. Kdo mezi postavy filmu zařídí každý z typů komunikace?
- Kdo se nezapojí do těchto vazeb, ztratí *embeddedness*
- Preindustrialní město nebo autoritativní společnost?
- Apologie přirozenosti: přepsání sociálnímu vlastností přirozeného (pískání je přirozenou vlastností...)

Současná sociální politika: aktéři

Cvičení: instituty a cíle

- Pokuste se najít příklad účasti každého z aktérů ohledně každého z dvou pojmu ve vzdělávání lidí s postižením

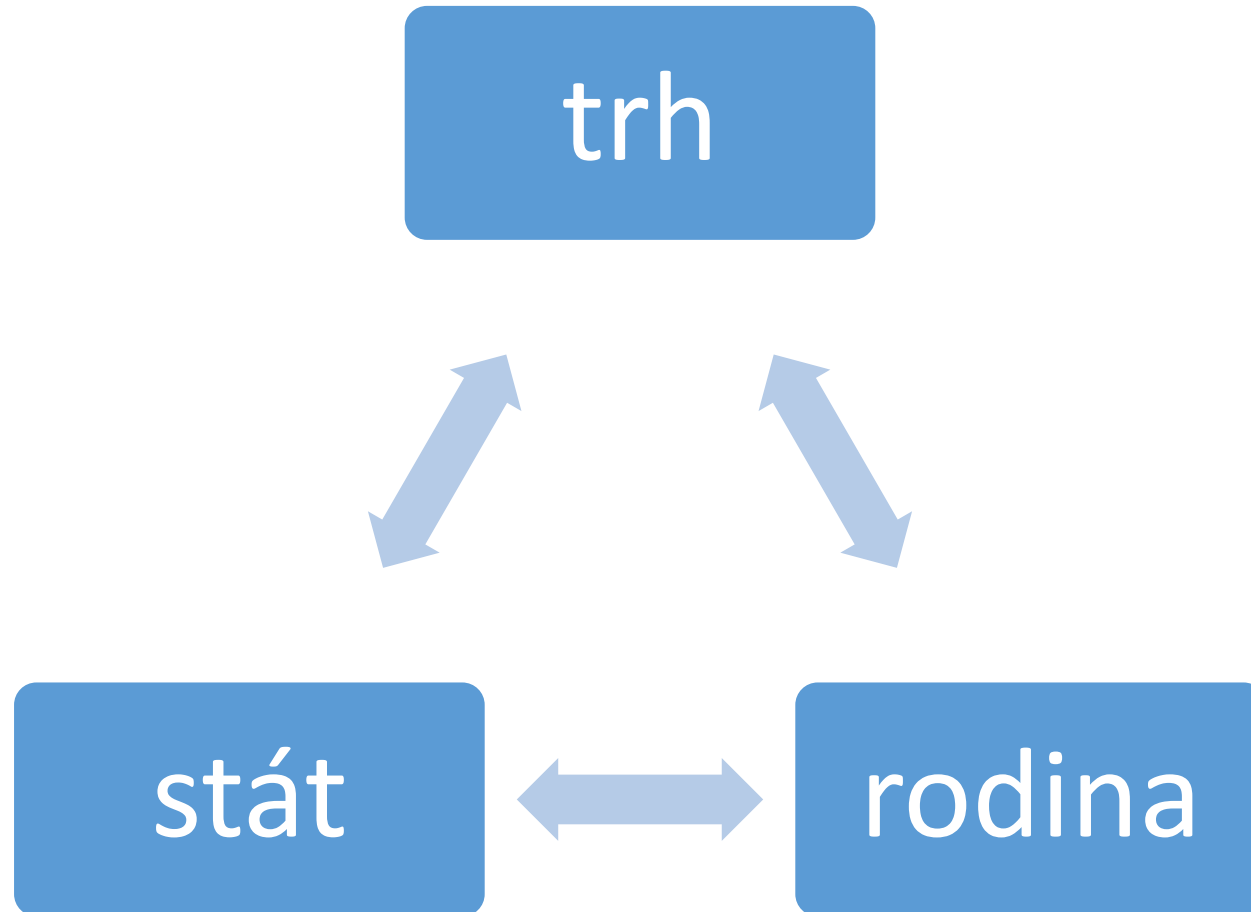
Co dokážou stát, trh, společnost, ... ve prospěch prosazení integrace, rovnováhy atd...

Typologie států blahobytu G. Esping-Andersena

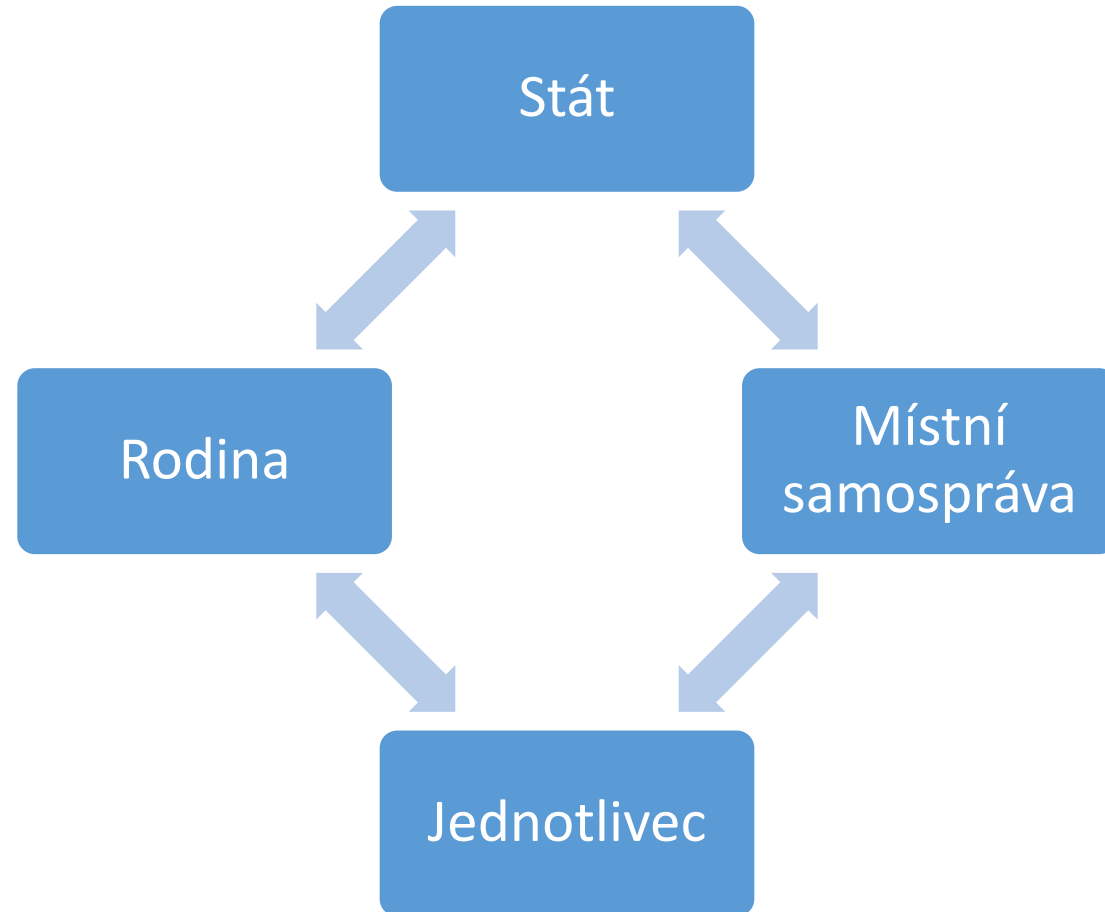
		<i>Efficiency</i>	
		<i>Low</i>	<i>High</i>
<i>Equity</i>	<i>High</i>	Continental	Nordic
	<i>Low</i>	Mediterranean	Anglo-Saxon

Source: From Sapir (2005)

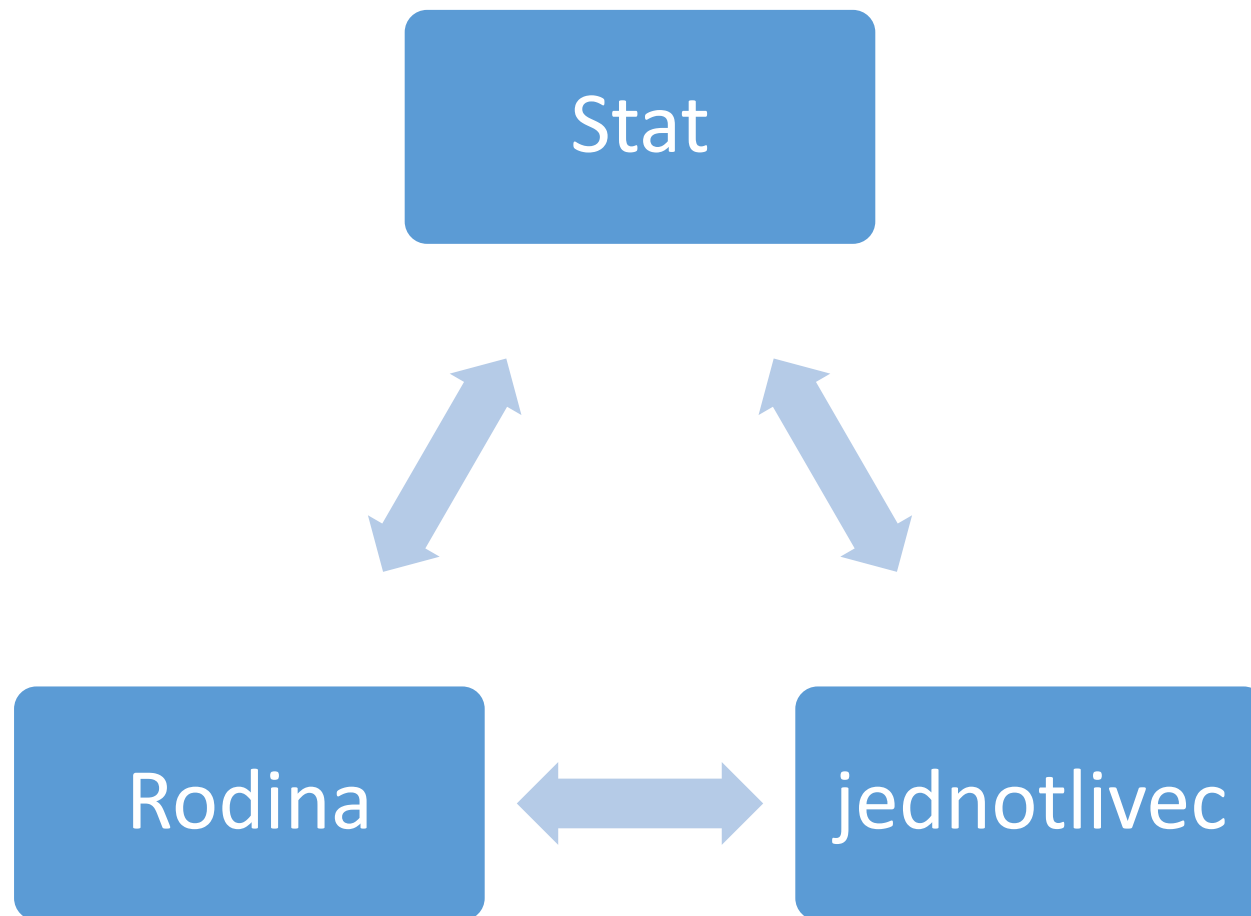
Liberální ideální typ

Sociálně-demokratický ideální typ

Konservativní model

Typologie států blahobytu vs. hnací síly

Kritéria	Matrix států blahobytu	Hnací síly
Účinná sociální politika	Instrumentální účinnost, makroekonomický stupeň sociální politiky	Mění se podle balance zájmů různých aktérů
Zdroje problémů v sociální politice	Nerovnováha mezi trhem, státem, a domácnostmi	Specifická oboustranná souvislost mezi institucemi a idejemi
Speciální vzdělávání	V pojmech blahobytu dětí a dětské chudoby	Víceúrovňová a mezidisciplinární instituce

Domácí úkol: příprava skupinové prezentace

- Péče o seniory
- Péče o lide s fyzickým postižením
- Péče o lidé s mentálním postižením
- Péče o děti
- Aktivizace nezaměstnaných
- Sociální politika za účelem resocializace bezdomovců

Vyčlenit klíčové cíle politiky, popsat nástroje státu, definovat typ politiky podle ideálního typu státu blahobytu, pokusit se ohodnotit politiku z pohledu její účinnosti

Příští:

- Silné a šedé stránky různých profilů sociální politiky
- Současný stav sociální politiky v ČR